

културе. Аналогије са сличним комадима, који су нађени у Троји¹⁾ или на другим местима микенске културе, јесу јасне. Као што је већ Митић с правом за нажит из Велике Врбице казао, да он потиче из млађег бронзаног доба, то можемо и ми за овај нажит из Јужне Србије рећи, да потиче из краја бронзаног доба, или, ако хоћемо да дамо једно приближно апсолутно датирање, из краја друге или почетка прве тисуће пре Христа.

Балдуин Сариа.

СКОПСКИ МИТРОПОЛИТ СИЛВЕСТАР.

У нартексу манастира Грачанице на Косову, на северном зиду у десној ниши, где је фреско насликан Св. Андрија Јуродиви, налази се овај до сада неопажени и необјављени запис:

ЛѢТА ЗРОИ ѿ РО ХРВА АХХД ПРСТАВИЕ ДОБРИ И БЛАЖЕННИ АРХІЄРЕН
МИРѠЛИ СКОСКУ КУ СИНѠСТЕ БОУ ЕМЪ ВѢЧНА ПАМЕТЬ ДОБРОМ ОЦЪ І ОУЧИ-
ТЕЛЮ ОХЪ ѠК ОУКИ НАМЪ ЗА ТАКОГА УЧИЕЛИ ПОНЕЖЕ ВЪ СІЕ ВРМЕ ТАКО
НЕОБРАТАЕ СЕ ВЪ СРБСЦЕН ЗЕМЛИ.

Е же би при патриарху србском ку Мазимъ многа емъ лѣта.

Запис је урезан брзописом, оштрим тврдим предметом на зиду с десне стране слике Св. Андрије, ниже левог колена светитељева.

Сем овога до сада непознатог записа, који тако живо карактерише тугу записивача за преминулим, 1669. године, скопским митрополитом Силвестром, како се у запису каже: јединствено добрим оцем и учитељем онога времена у целој српској земљи, има још неколико објављених записа, који нам дају могућност, да о том одличном претставнику српске цркве и народа у Скопљу, из краја XVII. века, сазнамо неке појединости.

Из власторучног записа митрополитова на књизи „Зонара Летописац“, која се сада налази у бившој Царској Библиотеци у Бечу (бр. 126) види се, да је скопски митрополит Силвестар био пострижник манастира Мораче у Црној Гори и да је, по свој прилици, и родом био из оних крајева. Он, на име, каже у запису: да поменути књигу шаље 15 априла 1663. год. из Маркова манастира близу града Скопља, по свом духовном брату и по „плти“ рођаку јеромонаху Никону „ва своју мње обишељ манастир Морачу, идеже убоше мое власи осиритал јесам“ (Споменик III, 206, бр. 42). А да је те године у месецу априлу митрополит Силвестар дуже времена бавио се у Марковом манастиру, имамо сведочанство и у једном запису на олову испод кубета с источне стране на крову тога манастира, где се каже: „узпе се на цркву грјешни Силвестер митрополит скопски лето 7171 (1663), мјесеца априла 8“ (Л. Стојановић, Записи и натписи бр. 6937).

Митрополит Силвестар био је раније ексарх пећског патријарха Пајсија и као такав обилазио је све области Пећске Патријаршије. Из записа у Пећском поменику, који се сада налази у Библиотеци Академије Наука у Београду (бр. 61), зна се, да је патријархов ексарх Силвестар 1625.—1626. год. обишао Самоков, Софију, Београд, Бачку и Херцеговину (Гласник Срп. Учен. Друштва XLII, 7); а по једном запису у књизи „Житије Андрије Јуродива“, која се данас налази у манастиру Св. Тројице код Плеваља, ексарх Силвестар био је 1. децембра 1625. год. у своје манастиру Морачи и даровао му „за своју душу“ ту књигу (Гласник Земаљ. Музеја у Босни и Херцеговини, 1901, 319—320). — Занимљиво је, да је запис о смрти Силвестровој у Грачаници урезан баш поред фреске Андрије Јуродивога, чије је рукописно Житије Силвестар даровао своје манастиру.

¹⁾ Упор. н. пр. Dörpfeld, Troja und Ilion I. 361. Fig. 303.

Као патријарашки ексарх Силвестар је дао „в' своју обитељ Морачу“ и један панагијар, који се данас налази у манастиру Крушедолу у Фрушкој Гори (Старинар 1886, 86).

Најзад, по једном запису из 1645. год. на једној икони у манастиру Морачи, изгледа да се Силвестар доцније вратио у свој манастир Морачу и да је те године био „дофиар“. Ако је то тачно онда би знали и за његово презиме, јер се морачки дохиар Силвестар, на тој икони назива „от Лазаревић“ (Љ. Стојановић, Записи и натписи, бр. 1397). Лако је могуће, да је доцније Силвестар директно из манастира позван за митрополита скопског, после митрополита Никанора, који се још 1646. год. помиње као митрополит Скопља и Полога (Гедеон Јуришић, Дечански Првенац, 107).

Рад. М. Грујић.

АНДРИЈА ЗМАЈЕВИЋ О ПАТРИЈАРХУ АРСЕНИЈУ III.

Још је Сима Милутиновић однекуд тачно знао, да се патријарх Арсеније III родио на Цетињу, само што је било тешко веровати на реч том конфузном човеку (*Д. Р[уварац]*, О отаџбини и презимену Арсенија III. српског патријарха, Српски Сион XIV [Сремски Карловци 1904] 464). Међутим ми сад можемо да изнесемо један далеко старији доказ за исправност тога мишљења. Католички примас Србије и барски надбискуп Андрија Змајевић (именован 23 фебруара 1671, умро 7 децембра 1694) написао је одличном прозом једно крупно компилаторско дело, у ком је трактирао историју од створења света па до својих дана, назвао га „Држава света, славна и крепосна љетописа црковнога“ и 1675 наменио римској конгрегацији „De propaganda fide“. У том делу на стр. 817—818 под рубриком „Шћепан Црнојевић“ писао је Змајевић на концу год. 1673 или у почетку 1674 и ове занимљиве речи: „Када се диже из речене земље исти Црнојевић, за не остати под облашћу турском (малу цијену чинећи од кућа, баштина и осталијех добара својијех) предигоше с њим и наши стари ЗМАЈЕВИЋИ, к владању славне господе млетачке и они придоше, од којијех милостиво примљени (како свједоче дукале, које се у нас налазе) у Котор на Мрлатово, недалеко од града, оградише кућу и код ње цркву, која обањена у рати годишта 1571 близу мирова исте куће и данашњи дан види се. Отле женећи се у Пераст премјестише се, гдје по милости Божјо' установињена кућа наша напредује. А који осташе у Црно' Гори кршшани, и сада како кнезови земље владају, од њих се у *Цетиње роди Арсеније*, пећски патријарка, Србске земље, Бугарске, Босне и Арбаније по начину србскому свијех метрополита начелник, који сада речене државе духовнијем начином угодно влада, будући од саме тридесет и два годишта. Наш драг пријатељ, и у владању реченога краљевства Сервије (кога се сада и ми недостојни начелник по обичају Свете Римске Цркве находимо) како је друзбеник, дао Бог, да у послуху Светога Пристоља буде како и Свети Сава, на мјесто кога сједи.“

Пераштанин Змајевић седећи у Паштровићима без сумње је сасвим тачно знао, откуд је његов пријатељ патријарх Арсеније III, па кад нам и он каже, да је с Цетиња, можемо му апсолутно веровати.

Пећар Колендић.

ПАТРИЈАРАШКИ ДАСКАЛ И ПРОТОСИНЂЕЛ ВИСАРИОН ПАВЛОВИЋ.

Међу првим реформаторима црквенога и народног живота Срба под аустроугарском влашћу, у првој половини XVIII. века, био је и ранији патријарашки даскал, потоњи епископ бачки Висарион Павловић (1731.—1756. год.). Са његовим именом први пут се сретамо у писму пећског патријарха Мојсија Рајовића, упућеног из Пећи, 5 јуна 1720. год., врховном митрополиту аустроугарских